

บทที่ 1

บทนำ

1. สภาพปัญหาของการค้าประกัน

ในการประกอบธุรกิจ เจ้าหนี้ของลูกหนี้ ธนาคาร หรือสถาบันการเงิน มักกำหนดให้มีการทำสัญญาค้ำประกันในการกู้ยืมเงิน หรือในการทำนิติกรรมต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ว่า เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วลูกหนี้มีเงินชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็จะอาจมาใช้สิทธิเรียกร้องเอาจากผู้ค้ำประกันให้ชำระหนี้ของลูกหนี้ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การค้ำประกันเป็นการประกันความเสี่ยงจากการไม่ชำระหนี้หรือการล้มละลายของลูกหนี้ หลักกฎหมายว่าด้วยค้ำประกันจึงเป็นกฎหมายที่คุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ ส่งผลให้เจ้าหนี้มีความมั่นใจที่จะตกลงเข้าทำนิติกรรมสัญญากับลูกหนี้ หรือปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกหนี้ อันทำให้เจ้าหนี้ได้รับประโยชน์ตอบแทนในรูปดอกเบี้ย หรือผลประโยชน์อื่นใดกลับคืนมา นอกจากนี้ การค้ำประกันทำให้ลูกหนี้ได้มีทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพหรือประกอบธุรกิจการค้า ได้เข้าทำงาน หรือได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ฯลฯ หลักกฎหมายว่าด้วยค้ำประกันจึงนำประโยชน์มาสู่ลูกหนี้ด้วย และเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญในวงการธุรกิจ การพาณิชย์ และการธนาคารเป็นอย่างยิ่ง

แต่ทั้งนี้ การค้ำประกันเป็นการเพิ่มภาระและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ค้ำประกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ค้ำประกันเป็นบุคคลภายนอกสัญญาและไม่มีส่วนได้เสียในหนี้ของลูกหนี้ แต่ต้องรับผิดชอบใช้หนี้แทนลูกหนี้ที่ตนได้ค้ำประกันให้เสมือนหนึ่งว่าตนเป็นลูกหนี้ และถูกผูกพันรับภาระอย่างนั้นเรื่อยไปจนกว่าจะชำระหนี้หมด โดยจะถอนตัวไม่ได้เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ ซึ่งไม่เคยปรากฏว่ามีเจ้าหนี้คนใดยอมให้ผู้ค้ำประกันถอนตัวได้เลย นอกจากนี้ ผู้ค้ำประกันยังต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดจากการค้ำประกันนั้น และอาจมิได้รับชำระหนี้คืนจากลูกหนี้ กฎหมายจึงพยายามผ่อนคลายความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน และกำหนดสิทธิต่างๆ ให้แก่ผู้ค้ำประกันในบางประการที่แตกต่างจากลูกหนี้ซึ่งตนค้ำประกัน เช่น การให้สิทธิผู้ค้ำประกันที่จะขอให้เจ้าหนี้เรียกให้

ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน¹ การให้สิทธิผู้ค้าประกันร้องขอให้เจ้าหนี้เอาชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้อึดถือไว้เป็นประกันก่อน² รวมทั้งการให้สิทธิผู้ค้าประกันยกข้อต่อสู้ของตนและข้อต่อสู้ทั้งหลายซึ่งลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ด้วย³ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในสภาพความเป็นจริงของการเข้าค้ำประกันนั้น ผู้ค้าประกันเข้าทำสัญญาค้ำประกันโดยไม่ได้หวังค่าตอบแทน ซึ่งผู้ค้าประกันอาจเข้าค้ำประกันด้วยความสมัครใจ หรืออาจเข้าค้ำประกันด้วยความเกรงใจ การค้ำประกันนั้นโดยสภาพแล้วจึงเป็นเรื่องการแสดงน้ำใจไมตรีและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ปรากฏว่าผู้ค้าประกันมักเข้าทำสัญญาค้ำประกันโดยไม่คำนึงถึงผลหรือภาระของการค้ำประกัน รวมทั้งไม่ได้พิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ว่าลูกหนี้สามารถชำระหนี้คืนได้หรือไม่ ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้แล้วผู้ค้าประกันจะต้องรับผิดชอบใดเกินฐานะของตนหรือไม่ เนื่องจากผู้ค้าประกันมักไม่อ่านข้อสัญญาในสัญญาค้ำประกันซึ่งมักกำหนดยกเว้นสิทธิต่าง ๆ ของผู้ค้าประกันที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ละเอียดรอบคอบก่อนลงนามในสัญญา ทำให้หมดสิทธิยกข้อต่อสู้ใด ๆ ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ และอาจต้องรับผิดชอบในหนี้ของลูกหนี้เสมือนตนเป็นลูกหนี้ขึ้นต้น

นอกจากนี้ เจ้าหนี้มักมีอำนาจต่อรองสูงกว่าลูกหนี้ ซึ่งถ้าผู้ค้าประกันไม่ยอมตกลงทำสัญญาตามที่เจ้าหนี้เรียกร้องยอมส่งผลให้เจ้าหนี้ไม่ให้ลูกหนี้กู้ยืมเงิน ผู้ค้าประกันส่วนมากจึงตกอยู่ในสถานะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก จึงต้องทำสัญญาค้ำประกันตามที่เจ้าหนี้ต้องการ โดยเฉพาะสัญญาที่เจ้าหนี้เพียงฝ่ายเดียวเป็นผู้กำหนดข้อตกลงต่าง ๆ ขึ้นไว้ล่วงหน้า หรือที่เรียกว่า “สัญญาสำเร็จรูป” นั้น เจ้าหนี้มักพยายามกำหนดข้อตกลงตัดหรือจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของผู้ค้าประกันที่กฎหมายบัญญัติคุ้มครองไว้ เช่น การกำหนดให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบ “ในจำนวนเงินทั้งปวง” ทำให้ผู้ค้าประกันซึ่งตกลงเข้าค้ำประกันหนี้ที่ลูกหนี้ทำขึ้นในอนาคตต้องรับผิดชอบโดยไม่มีที่สิ้นสุด การกำหนดให้ผู้ค้าประกันเข้าค้ำประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้อย่างลูกหนี้ร่วม อันทำให้ผู้ค้าประกันไม่มีสิทธิเถียงให้เจ้าหนี้ไปบังคับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้อึดถือไว้เป็นประกันหนี้ขึ้นต้นก่อน การกำหนดให้ผู้ค้าประกันไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบแม้เจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ รวมทั้งการกำหนดให้ผู้ค้าประกันสละข้อต่อสู้ของตนเองและข้อต่อสู้

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 688

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 690

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 694

ของลูกหนี้ไว้ล่วงหน้า เป็นต้น โดยข้อตกลงยกเว้นสิทธิตามกฎหมายดังกล่าวนั้น ล้วนแต่เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้ค้ำประกัน และส่งผลให้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดและเจ้าหนี้เรียกร้องให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันก็ถูกปิดปากต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยไม่อาจยกข้อต่อสู้ใดๆ ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้อันเป็นข้อตกลงที่ทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบผู้ค้ำประกันเกินสมควร และอาจทำให้ผู้ค้ำประกันหมดสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ค้ำประกันที่ต้องเข้าไปรับภาระหนี้ซึ่งตนไม่ได้ก่อขึ้นและไม่ได้รับประโยชน์อะไรตอบแทนเลย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ในการศึกษาของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกัน เป็นไปเพื่อที่จะมุ่งเสนอสภาพปัญหาข้อเท็จจริงของผู้ค้ำประกัน และผลของสัญญาค้ำประกัน ทั้งในกรณีสัญญาค้ำประกันโดยทั่วไป และสัญญาค้ำประกันที่เป็นสัญญาสำเร็จรูปซึ่งมีข้อตกลงตัดหรือจำกัดสิทธิของผู้ค้ำประกันที่กฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองไว้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมา และลักษณะของสัญญาค้ำประกันตามหลักกฎหมายไทย นอกจากนี้ ได้ศึกษาหลักกฎหมายค้ำประกันและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่ประเทศไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดแนวทางการคุ้มครองสิทธิและขอบเขตความรับผิดชอบที่เป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ค้ำประกัน โดยเฉพาะผู้ค้ำประกันที่เข้าค้ำประกันโดยไม่มีค่าตอบแทนซึ่งต้องรับผิดชอบหนี้ของผู้อื่น ได้รับความเป็นธรรมและได้รับการคุ้มครองสิทธิมากขึ้น

3. ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาประวัติความเป็นมา ลักษณะของสัญญาค้ำประกัน สภาพปัญหาข้อเท็จจริง และผลของสัญญาค้ำประกัน ทั้งในกรณีสัญญาค้ำประกันโดยทั่วไป และสัญญาค้ำประกันที่เป็นสัญญาสำเร็จรูปซึ่งมีข้อตกลงตัดหรือจำกัดสิทธิของผู้ค้ำประกันที่มีอยู่ตามกฎหมาย
2. ศึกษาหลักกฎหมายค้ำประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งหลักกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และหลักกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีผู้ค้ำประกันไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการตกลงเข้าทำสัญญาค้ำประกันที่เป็นสัญญาสำเร็จรูปซึ่งมีข้อตกลงยกเว้นสิทธิของผู้ค้ำประกันที่มีอยู่ตามกฎหมาย ว่าบทบัญญัติดังกล่าวสามารถคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกันหรือไม่ เพียงใด

3. ศึกษาหลักกฎหมายค้าประกันของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสมาพันธรัฐสวิส และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์

4. ศึกษาหลักกฎหมายค้าประกันและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย ซึ่งใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

4. วิธีการศึกษา

ดำเนินการศึกษาวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเอกสารจากตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย และคำพิพากษาของศาล ทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสมาพันธรัฐสวิส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย โดยเป็นการพิจารณาแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของไทย เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและกำหนดแนวทางการคุ้มครองสิทธิของผู้ค้าประกัน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวិทยานิพนธ์เรื่องนี้สามารถทำให้เข้าใจถึงปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นต่อผู้ค้าประกันตามสัญญาค้าประกันที่เป็นสัญญาสำเร็จรูปซึ่งมีข้อตกลงตัดหรือจำกัดสิทธิของผู้ค้าประกันที่มีอยู่ตามกฎหมาย และผลทางกฎหมายของสัญญาสำเร็จรูปดังกล่าว โดยผู้ค้าประกันมักไม่นำพาถึงสิทธิของตนเองและไม่คำนึงถึงผลของการค้าประกัน ทำให้ต้องยินยอมเข้าทำสัญญาค้าประกัน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของไทย ไม่ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ค้าประกันเท่าที่ควร ต่างจากหลักกฎหมายว่าด้วยค้าประกันของต่างประเทศที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ค้าประกันไว้ชัดเจน

ดังนั้น การศึกษาวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ จะทำให้ผู้ค้าประกันตระหนักถึงสิทธิของตน และผลของการเข้าทำสัญญาค้าประกันมากขึ้น โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งทำให้สามารถกำหนดแนวทางการคุ้มครองสิทธิ และขอบเขตความรับผิดชอบต่อผู้ค้าประกันได้